

УДК 340:[004:33]

**Старченко Антон Юрійович**

*к. ю. н., ст. викладач кафедри економіки, права та управління бізнесом,  
Одеський національний економічний університет (Україна)*

## **ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

***JEL classification: K220; O330***

Однією з найбільш обговорюваних проблем у сучасній науці стає цифрова економіка. Перехід до цифрової економіки пов'язаний з формуванням необхідної нормативно-правової бази, яка стане основою регулювання сфери якісно нових правовідносин, що виникають з розвитком цифрового суспільства.

У класичному розумінні поняття «цифрова економіка» означає тип економіки, де ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані: числові, текстові тощо. Їх використання як ресурсу дає змогу істотно підвищити ефективність, продуктивність, цінність послуг та товарів, побудувати цифрове суспільство [1].

Розвиток цифрової економіки неминує торкнеться правових принципів і вимагатиме переосмислення деяких підходів до традиційних правових моделей регулювання різних видів економічної діяльності. Головними проблемами, які виникли в умовах впровадження та виробництва цифрових технологій і які потрібно розв'язати, є [2]:

- зростання кіберзлочинності в умовах збільшення кількості інформаційних систем, які використовують персональні дані;
- відсутність захищеного обміну ідентифікаційними даними фізичних та юридичних осіб, які обробляються в інформаційних системах державних органів та приватного сектору, неузгодженість у виборі ідентифікаторів, відсутність підтвердження ідентифікаційних даних;
- використання у системах реєстрації та контролю доступу до інформаційних систем технологічно несумісних механізмів, алгоритмів та протоколів електронної ідентифікації та впізнання.

Як слушно зауважує О. М. Вінник, використання цифрових технологій всупереч інтересам суспільства та/або з порушенням прав та законних інтересів окремих осіб загрожує як громадянському суспільству, так і цифровій економіці [3, с. 23]. При цьому соціально справедлива зміна правового регулювання економічної діяльності має бути спрямована перш за все на зняття юридичних бар'єрів, які перешкоджають розвитку цифрової економіки, а також на синхронізацію правових норм з технологічними особливостями функціонування цифрової економіки.

Окремі аспекти відносин у сфері цифрової економіки наразі регулюються чисельними нормативно-правовими актами, серед яких основними є: Закон України «Про інформацію», який регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, в т. ч. відображеної в електронному вигляді; Закон України «Про електронну комерцію», який регулює правові відносини у сфері електронної комерції під час вчинення електронних правочинів; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який регулює правові відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів; Закон України «Про електронні довірчі послуги», який визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації; Закон «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації; Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», який регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах; Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», який визначає

правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі; Закон України «Про Національну програму інформатизації», який визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації; Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», який закріпив основи державної політики у зазначеній сфері; Закон України «Про телекомунікації», який визначає повноваження органів державної влади, а також права, обов'язки фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у даній діяльності; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр.» № 67 від 17.01.2018 р.

Разом з тим, деякі відносини щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій регулюються також актами законодавства, основним предметом регулювання яких є інші (безпосередньо не пов'язані з електронними ресурсами) відносини, зокрема: Господарський кодекс, Цивільний кодекс, Податковий кодекс, Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про публічні закупівлі», Закон України «Про захист прав споживачів», Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» № 179 від 03.03.2021 р.

Варто констатувати, що незважаючи на певні спроби правового регулювання використання цифрових технологій у господарській діяльності, чіткої концепції розвитку права в умовах цифрової економіки поки не створено. Зокрема, як на законодавчому, так і підзаконному рівні, неврегульованими належним чином залишаються такі інститути цифрової економіки, як блокчейн, криптовалюта, стартап, смарт-контакти, забезпечення захисту прав споживачів у сфері електронної комерції, створення дієвої системи захисту персональних даних у цій сфері й деякі інші. Ця ситуація викликає прогалини у правовому регулюванні цифрової економіки, а також різноманітні правові колізії, що призводять до витіснення низки цифрових трансакцій, які здійснюються, у першу чергу, суб'єктами малого та середнього бізнесу, в нелегальне фінансово-економічне поле. При розробці нормативних і методологічних підходів до регулювання відносин у сфері цифрової економіки необхідно виходити із системного застосування законодавства і не обмежуватися поверхневим внесенням змін до певного блоку чинного законодавства, без урахування впливу інших норм на регульовані відносини, розвитку відносин і їх потенціалу в майбутньому.

#### *Література*

1. Фіщук В., Матюшко В., Чернев Є., Юрчак О., Лаврик Я., Амелін А. *Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою* / Український інститут майбутнього : сайт. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 04.05.2021).
2. *Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації* : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р від 17.01.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-pr#Text> (дата звернення: 04.05.2021).
3. Вінник О. М. *Правові аспекти взаємодії громадянського суспільства, цифрової економіки та держави*. IUS PRIVATUM. 2018. № 1. С. 20–29.

---

УДК 347.476

**Ткачук Альона Сергіївна**

*к. ю. н., доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом,  
Одеський національний економічний університет (Україна)*

### **ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ДОГОВОРУ**

***JEL classification: K150***

Сьогодні ведення бізнесу, користування різноманітними сервісами та просто творчість передбачають використання об'єктів інтелектуальної власності. Одним з найпоширеніших способів